

tion, at Arbejdsgiverne, i alle Tilfælde udenfor de to store Byer Amsterdam og Rotterdam, er den absolut overmægtige Part i Arbejdsforholdet og derfor savner en virkelig Interesse i at inklade sig med Arbejdskammeret og paakalde dets Hjælp, dels er Arbejdskammeret meget stedmoderligt behandlet af Lovgivningsmagten og savner næsten alle Magtmidler, endog Retten til at afhøre Vidner.

Den gunstige Baggrund for disse Institutioner, som ligger deri, at Arbejdernes Organisationer tømres lige saa fast som Arbejdsgivernes, kan ikke vilkaarlig bringes tilveje; men Dr. Harms mener dog, at noget kan udrettes ved en Reform af Arbejdskammerene. Han anbefaler i saa Hensende navnlig en Centralisation af Kamrene, saaledes at der for hvert Distrikt kun kommer til at bestaa ét Kammer, men delt i Sektioner for de enkelte Faggrupper. Kammeret skal da repræsentere udadtil og tage Affære i de større Arbejdskonflikter, medens de mindre Stridigheder bedst udlignes indenfor Sektionerne. Endvidere vil Forfatteren forlene Arbejdskammerene med en større Magtfulde; de skal have Ret til at afhøre Vidner, Arbejdsgivere og Arbejdere skal være forpligtede til at bringe Stridigheder frem for Arbejdskammeret, før Strejke eller Lockout kan erklæres, de offentlige Myndigheder maa ikke gaa udenom Kamrene ved Udarbejdelse af Lovforslag, der berører Arbejdets Interesser, endelig skal Statsmagten afholde Udgifterne ved deres Virksomhed.

Dette er Hovedpunkterne i Dr. Harms Bog, som i det hele læses med Interesse.

Cordt Trap.

EMILE DURKHEIM. **De la division du travail social.**
2me édition. Paris 1902. Félix Alcan. (XLIV + 416 S., fr. 7,50).

I dette sociologiske Arbejde polemiserer Forf. stærkt mod Herbert Spencer, bl. a. i Spørgsmaalet Individets Udvikling som Samfundsmenneske. Det er ikke Individene, siger han, der oprindeligt har dannet Samfundet, det

tion, at Arbejdsgiverne, i alle Tilfælde udenfor de to store Byer Amsterdam og Rotterdam, er den absolut overmægtige Part i Arbejdsforholdet og derfor savner en virkelig Interesse i at inklade sig med Arbejdskammeret og paakalde dets Hjælp, dels er Arbejdskammeret meget stedmoderligt behandlet af Lovgivningsmagten og savner næsten alle Magtmidler, endog Retten til at afhøre Vidner.

Den gunstige Baggrund for disse Institutioner, som ligger deri, at Arbejdernes Organisationer tømres lige saa fast som Arbejdsgivernes, kan ikke vilkaarlig bringes tilveje; men Dr. Harms mener dog, at noget kan udrettes ved en Reform af Arbejdskamrene. Han anbefaler i saa Hensende navnlig en Centralisation af Kamrene, saaledes at der for hvert Distrikt kun kommer til at bestaa ét Kammer, men delt i Sektioner for de enkelte Faggrupper. Kammeret skal da repræsentere udadtil og tage Affære i de større Arbejdskonflikter, medens de mindre Stridigheder bedst udlignes indenfor Sektionerne. Endvidere vil Forfatteren forlene Arbejdskamrene med en større Magtfulde; de skal have Ret til at afhøre Vidner, Arbejdsgivere og Arbejdere skal være forpligtede til at bringe Stridigheder frem for Arbejdskammeret, før Strejke eller Lockout kan erklæres, de offentlige Myndigheder maa ikke gaa udenom Kamrene ved Udarbejdelse af Lovforslag, der berører Arbejdets Interesser, endelig skal Statsmagten afholde Udgifterne ved deres Virksomhed.

Dette er Hovedpunkterne i Dr. Harms Bog, som i det hele læses med Interesse.

Cordt Trap.

EMILE DURKHEIM. **De la division du travail social.**
2me édition. Paris 1902. Félix Alcan. (XLIV + 416 S., fr. 7,50).

I dette sociologiske Arbejde polemiserer Forf. stærkt mod Herbert Spencer, bl. a. i Spørgsmaalet Individets Udvikling som Samfundsmenneske. Det er ikke Individene, siger han, der oprindeligt har dannet Samfundet, det

er fra givne Samfund at Individene har løsrevet sig og udviklet deres egen Personlighed. Den historiske Udvikling er den, at vi først finder en Horde, en begrænset Samling Individ, vi ikke kan skelne fra hinanden. Det enkelte Medlems Tænke- og Levesæt er kollektivt bestemt, bundet til Aarhundreders Traditioner, der har et delvist religiøst Præg og derfor er ret ukrænkelige. Der er mange smaa indbyrdes forskellige Samfund, men indenfor disse Samfund er der stor Lighed mellem Individene. Udviklingen er da denne, at under Nødvendighedens Tryk tvinges Individene til at løsrive sig fra det fælles Levesæt og det fælles Tankeje. Jo nærmere Individet er knyttet til sin Stamme, des mindre er hans Individualitet, des mere ensartet er de enkelte Medlemmer af Stammen og des større Overvægt har det aandelige Fælleseje over Individets eget Aandsindhold. Lovene er i denne Periode væsentlig strafferetlige, med ret barbariske Straffe for dem, der krænker Sæder og Skikke. Men Typen udviskes efterhaanden: den tribale Type afløses af den provinsielle, denne af den nationale og denne igen af Verdensborgertypen, der er Udviklingens Maal. At en Type udvidskes, vil sige, at Fællesejet indskrænkes, at der er færre Forhold, hvori Individet er bunden af den kollektive Anskuelse; dette sker ved, at smaa Samfund smelter sammen i større; det ny større Samfund er mere heterogent og kan derfor ikke regulere sine Medlemmers Levesæt ned til det daglige Livs Detailler; man levner Individet en vis Frihed, men i samme Mon han har Frihed til efter Skøn at leve sit Liv, i samme Mon brydes Typen, hvis Forudsætning jo er, at alle lever ens. De smaa Samfund taber da det typiske, Fællespræget. Jo videre denne Bevægelse gaar, des mere udslettes Typen, og des mere udløses Individet. Det bliver vanskeligere med hver Dag, der gaar, at skelne mellem en Sjællænder og en Fynbo, vanskeligere at skelne mellem en Franskmand og en Tysker, fordi det typiske falder bort. Herved taber tilsyneladende Samfundene noget malerisk, Farven bliver ens, musegraa; det faar sit

Udtryk i at baade provinsielle Skikke, Landsdragter og Standsdragter forsvinder. Men Variationens Rigdom forsvinder ikke; idet Samfundstyperne forsvinder, skabes der en Erstatning ved en større Variering i Individualiteterne; hvert Individ rummer sine egne Tanker og Domme, der vel i meget er samfundsbestemte, men dog forskellige for hvert Individ.

Altsaa: en Mængde indbyrdes yderst forskelligartede Smaasamfund, hvori de enkelte Individuer alle ligne hinanden og tendere til at falde sammen med den lokale Type, fordi deres Liv er kollektivt bestemt og traditionsbundet, ændres efterhaanden til nogle færre mere ensartede større Samfund, hvori de enkelte Individuer er meget forskellige, lidet traditionsbundne, fordi deres Liv ikke i saa meget er kollektivt bestemt.

I de første Samfund har vi Strafferetten, i de sidste Civilretten som Lovgivningens væsentligste Indhold.

Samarbejdet mellem Individerne paavirkes af hvilken Art Samfund vi har for os. I det primitive Samfund er det »mekanisk«, ikke valgfrit, i det moderne Samfund »organisk«; der er god Mening i Samarbejdet. Samarbejdet er betinget af en Arbejdets Deling, ikke blot økonomisk, men ogsaa socialt. Naar hvert Individ faar sin egen Natur, faar han ogsaa sine specielle Evner, de gør, at han paatager sig specielle Samfundsfunktioner. Han forbinder sig — oftest ved Kontrakt — med sine Medborgere, udfører sine Tjenester, medens de gør ham Tjenester. Jo simple Samfundet er, jo mere afhængig en Mand aandelig er af sin Clan, des mindre samarbejder han egentlig med sine Medborgere, fordi hver for sig gør det samme *all-around*-Arbejde. Jo mere Evnerne specialiseres, jo rigere Individualiteterne udformes, des mere deles Arbejdet — og des mere bliver et organisk Samarbejde nødvendigt. (Forf.s Terminologi er da denne: organisk Samarbejde er et Samarbejde, hvor to Mænd arbejde afhængige af hinandens Bevægelser, me-

kanisk, hvor Sammenhængen kun er det simultane og det stedlige).

Vejen er en større og større Udformning af Individernes Særegenheder og en større og større Arbejdets Deling og derfor ogsaa en større og større bevidst Samarbejden. Det moderne Samfunds Medlemmer er ikke mindre afhængige af hinanden end det primitive, kun paa en anden Maade.

I det primitive Samfund var Individet afhængig af de fælles Anskuelse og Levesæt, i vort Samfund mere uafhængig, men til Gengæld mere afhængig i sine erhvervslige Handlinger, i disse tvungen til at regne paa og lempe sig efter andres Arbejde. Samarbejdet i vor Epoke har mere et frivilligt og Hensigtsmæssighedens Præg, men er derfor ikke mindre stærkt.

Er dette nu godt, denne Bevægelse, hvorved Individet løsner sig ud fra Samfundet? Ja, her glæder det mig, at Forf. svarer: det er ligegyldigt. Lykken er at føle sig sund og stærk og handle som et sundt og normalt Menneskes Trang er. Det at være til sund, og paa den Maade, det er ens Natur, det er Lykke. Dyrene kan være lykkelige. Kulturen er et Barn af Arbejdets Deling og Individualitetens Vækst. Nu er en Mand, hvis Virke-trang ikke er trænet, ligesaa lykkelig som den, hos hvem Virketrangen er vakt og tilfredsstillet. Forf.s Definition af Lykken synes jeg er rigtig.

I sidste Afsnit paapeger Forf., at der er Ulemper ved Arbejdets Deling, men tilskriver dem væsentlig til at Arbejdets Deling og det deraf følgende Samarbejde mellem Individerne ikke er fuldkommen. Dette Afsnit er Bogens svageste, det er nærmest helt slet; her var en rig Mark for Iagttagelse; indenfor Økonomien kan der siges meget mod Arbejdets Deling: den internationale Arbejdets Deling er ofte uheldig; den stærke Specialisering gør baade paa de fysiske og aandelige Omraader sin Mand til Monoman, og allerede Auguste Comte har jo lyst

efter en Videnskab, der kan sammenfatte alle Specialundersøgelsernes Resultat.

Forf.s Fremstilling er let skreven, underbygget med megen Læsning, men fuld af for mange Gentagelser. Hver Gang jeg læser en Franskmand tænker jeg paa, om ikke Sættetarifen i Frankrig er urimelig lav.

L. V. Birck.

HENRY PARKER WILLIS. **A History of the Latin Monetary Union.** A study of international monetary action. Chicago 1901. The University of Chicago Press. (VIII + 332 S.).

Der er allerede skrevet saa meget om den latinske Møntunion, at en stor ny Bog derom kunde synes overflødig. Willis har imidlertid tilstræbt at give noget andet end de sædvanlige Fremstillinger, idet han væsentlig har søgt at fortælle og forklare Unionens indre Historie. Hovedsagelig paa Basis af officielle Dokumenter og statistiske Data angaaende Møntvæsenet har han behandlet Unionens Udvikling fra dens Begyndelse i 1865 op til Nutiden gennem den Række af Konferencer og Traktater, der efterhaanden forandrede Unionsbetingelserne. Det Hovedindtryk, man faar af Fremstillingen af de idelige Forhandlinger om Ændringer snart i den ene og snart i den anden af Betingelserne, er det, at en Union af den Art som den latinske er en stadig Kilde til Vanskeligheder for de kontraherende Parter, og det har tydelig nok ogsaa været Forfatterens Hensigt at bibringe Læserne dette Indtryk. Men det maa siges til hans Ros, at om der er Tendens i Bogen, gør den sig intetsteds gældende paa den historiske Sandheds Bekostning. Willis lægger de objektive Data saa omhyggelig til Rette, at man kan kontrollere hans Opfattelse.

Unionens Grundskade ser han i selve Traktaten af 1865, og han hævder, at den ikke med tilstrækkelig Klarhed fastslog enten det ene eller det andet af de to store Principer, det bimetallistiske eller det monometalli-